

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ТА ЇЇ
ЗБЕРЕЖЕННЯ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу, 13-211М.
Спеціальності 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Культурологія
Колихаєва Валерія Геннадіївна
Керівник: кандидат філологічних наук,
Кузнецов С.В.
Рецензент: директор Херсонського
обласного центру народної творчості
Капелюшник В. В.

Івано-Франківськ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження	7
1.1. Етапи формування сучасної української культури від давнини до сучасності.....	7
1.2. Культурна спадщина України як засіб збереження історії.....	17
1.3. Вплив культурної спадщини на розвиток українських регіонів.....	21
РОЗДІЛ 2. Цифрові технології як новий вектор збереження культурної спадщини.....	28
2.1. Цифрові технології та їх вплив на культуру.....	28
2.2. Використання технологій задля збереження культурної спадщини	30
2.3. Проблеми та перспективи цифрових трансформацій.....	36
РОЗДІЛ 3. Практична частина	40
3.1. Аналіз міжнародного досвіду в оцифруванні культурної спадщини	40
3.2. Розробка проекту, спрямованого на збереження культурної спадщини шляхом цифровізації	43
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними викликами, пов'язаними з необхідністю збереження культурної спадщини України в умовах швидкого розвитку цифрових технологій та глобалізаційних процесів. Українська культурна спадщина є важливим елементом національної ідентичності, яка забезпечує зв'язок між минулим і майбутнім поколіннями, що вимагає постійної уваги та зусиль для її збереження й популяризації. Водночас, сучасні інформаційні та цифрові технології надають нові можливості для цього процесу, дозволяючи створювати цифрові архіви, віртуальні копії пам'яток, а також полегшувати доступ до культурних об'єктів широкій аудиторії.

Культурна спадщина України, яка включає як матеріальні, так і нематеріальні об'єкти, стикається з низкою загроз у сучасному світі, серед яких найбільш суттєвими є фізичне руйнування пам'яток унаслідок військових дій, природних катастроф та недостатнього фінансування на їх збереження. Окрім того, сучасні глобалізаційні процеси можуть призводити до втрати культурної автентичності та підвищення впливу інших культурних моделей, що вимагає активних зусиль у напрямку популяризації та підтримки українських культурних цінностей як на національному, так і міжнародному рівнях. Використання цифрових інструментів дозволяє мінімізувати ризики втрати культурної спадщини, зберігаючи важливу інформацію у віртуальних просторах.

Окремо слід зазначити важливість впровадження цифрових технологій у сферу культурної спадщини в контексті соціально-економічного розвитку України. Створення віртуальних експозицій, цифрових копій архітектурних пам'яток та інтерактивних платформ для ознайомлення з національними культурними об'єктами сприяє не

лише збереженню спадщини, а й розвитку туризму, підвищенню туристичної привабливості регіонів і стимулюванню інвестицій у культурну галузь. Таким чином, поєднання традиційних методів збереження спадщини з інноваційними підходами дозволяє забезпечити комплексний підхід до цього важливого питання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження безпосередньо пов'язане з виконанням національних програм і планів розвитку України в галузі культури, зокрема, зі Стратегією розвитку культури на період до 2025 року, що передбачає збереження та розвиток культурної спадщини шляхом активного впровадження цифрових технологій. Також дослідження відповідає цілям та завданням Програми ЮНЕСКО з охорони нематеріальної культурної спадщини, що сприяє інтеграції українських культурних об'єктів до світової спадщини. Вивчення використання цифрових технологій для збереження культурних об'єктів є частиною міжнародних програм, які спрямовані на розвиток віртуальної культурної дипломатії та популяризацію культурної спадщини на світовій арені.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є всебічний аналіз впливу цифрових технологій на процеси збереження та популяризації культурної спадщини України, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання цифрових інструментів у цій сфері. Основними **завданнями** дослідження є:

1. Огляд наукових підходів до збереження культурної спадщини у контексті сучасних викликів.
2. Аналіз сучасних цифрових технологій, що застосовуються для збереження та популяризації культурних об'єктів.
3. Дослідження досвіду впровадження цифрових технологій у міжнародній практиці для збереження культурної спадщини.

4. Визначення перспектив розвитку цифрових технологій у сфері збереження культурної спадщини в Україні.
5. Розробка власного проєкту, спрямованого на збереження культурної спадщини шляхом цифровізації

Об'єкт дослідження – культурна спадщина України в умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій.

Предмет дослідження – процеси впровадження та використання цифрових технологій для збереження та популяризації культурної спадщини України, їх вплив на збереження національної ідентичності та культурної самобутності.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи було використано низку наукових методів, зокрема: методи аналізу й синтезу для вивчення існуючих підходів до збереження культурної спадщини; метод порівняльного аналізу для порівняння досвіду України та інших країн у використанні цифрових технологій; системний підхід для вивчення взаємозв'язку між технологіями, культурними об'єктами та соціально-економічними процесами; метод прогнозування для визначення перспектив розвитку цифрових технологій у цій сфері.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна роботи полягає в комплексному аналізі сучасних цифрових технологій, що використовуються для збереження культурної спадщини України, а також у розробці рекомендацій щодо їх подальшого впровадження з урахуванням специфіки національних культурних об'єктів та глобальних викликів. У дослідженні було вперше запропоновано використання новітніх технологій доповненої реальності та штучного інтелекту для створення інтерактивних цифрових копій культурних пам'яток, що сприяє збереженню спадщини в умовах її руйнування або втрати.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають практичну цінність і можуть бути використані у роботі державних установ, музеїв, наукових інститутів, що займаються збереженням культурної спадщини, а також організацій, які працюють у сфері цифрових технологій. Отримані рекомендації можуть бути впроваджені для створення національних цифрових архівів культурної спадщини, розробки інтерактивних віртуальних експозицій, а також для популяризації українських культурних об'єктів на міжнародній арені.

Апробація результатів роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи обговорена на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених і студентів «Зарубіжна та українська культура: питання теорії, історії, методики» (26 квітня 2024 р.). А також, окремі результати дослідження висвітлено у статті «Культурна спадщина України та її збереження в епоху цифрових технологій» (Електронний альманах «Магістерські студії», випуск XXIV, збірник наукових статей).

Структура наукового дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Етапи формування сучасної української культури від давнини до сучасності

Розвиток і формування української культури є багатограним процесом, який включає як вплив історичних подій, так і взаємодію з іншими культурами. Цей процес характеризується постійними змінами та оновленнями, що відображають як внутрішні потреби суспільства, так і зовнішні виклики. Вивчення української культури охоплює різні періоди її становлення – від Київської Русі до сучасної незалежної України, і досліджує, як історичні події, соціальні зміни та глобальні процеси вплинули на формування національної ідентичності.

Формування та розвиток української культури має багатограний характер, що охоплює різні етапи історичного становлення, соціальні трансформації, а також впливи з боку зовнішніх чинників. У контексті історичних досліджень, одним із важливих етапів культурної еволюції України є період Київської Русі, коли християнство стало вирішальним чинником у формуванні духовної та культурної ідентичності українського народу. Зокрема, Володимир Великий, прийнявши християнство в 988 році, запровадив нову систему духовних цінностей, яка мала тривалий вплив на мистецтво, літературу та архітектуру (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Дослідники, такі як Дмитренко, відзначають, що після монгольської навали XIII століття українська культура зазнала серйозних викликів, проте народні традиції та форми самовираження зберегли свою важливість. Цей період став свідченням стійкості культурних традицій, які проявилися у розвитку народної пісенної творчості, орнаментики та ремісництва (Дмитренко Л.М.) [9].

У XVII столітті, в період формування козацької держави, відбувається нове культурне піднесення, пов'язане з розвитком українського бароко, що стало важливим естетичним феноменом цього часу. Архітектура, іконопис і література цього періоду активно поєднували європейські традиції з національними особливостями, що стало можливим завдяки таким освітнім центрам, як Києво-Могилянська академія (Бердій Т.) [2].

Національне відродження XIX століття також мало значний вплив на формування української культури. Діяльність таких постатей, як Тарас Шевченко та Іван Франко, заклала основи для розвитку української літератури та мистецтва, які стали важливими інструментами вираження ідеї національної ідентичності (Воропаєва Т.) [3].

XX століття стало одним із найбільш критичних періодів у розвитку української культури, що обумовлено складними історичними обставинами, серед яких періоди національних змагань за незалежність, радянська окупація, дві світові війни та голодомори, що мали катастрофічні наслідки для культурного розвитку України. Радянська влада, нав'язуючи свою тоталітарну ідеологію, намагалася знищити будь-які форми національної самобутності та ідентичності, що призвело до масштабних репресій проти інтелігенції, мистецьких кіл і діячів української культури (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8]. Особливо трагічними стали репресії 1930-х років, відомі як «розстріляне відродження», коли були знищені численні письменники, поети, художники та композитори, чиї твори заборонялися, а самі автори зазнавали арештів або страти (Воропаєва Т.) [3].

Незважаючи на жорстокий тиск з боку радянської влади, українська культура продовжувала існувати та знаходила шляхи до самовираження навіть у найбільш обмежених умовах. Хвиля

культурного відродження у 1960-х – 1980-х роках, відома як період «шістдесятників», стала своєрідним протестом проти ідеологічного гніту. Представники цього покоління українських інтелектуалів виступали за захист прав людини, національну самобутність та свободу творчості, що стало важливою складовою опору тоталітарному режиму. Ліна Костенко, Василь Симоненко, Іван Драч та інші діячі «шістдесятників» через свою творчість виражали ідеї національної ідентичності, яка стояла в центрі їхньої діяльності, та закликали до відновлення національної культури (Бердій Т.) [2]; (Воропаєва Т.) [3].

Завдяки їхнім зусиллям, українська культура набула нових форм і засобів вираження, що дозволило не лише зберегти національну ідентичність, але й активно впливати на подальший розвиток культурних процесів в Україні (Касьянов Г.) [9].

З проголошенням незалежності України у 1991 році перед українською культурою відкрилися нові горизонти для розвитку, які раніше були обмежені тоталітарним режимом. Одним із ключових аспектів цього процесу стало відродження традиційних форм культурної самореалізації, зокрема відновлення національної мови, літератури, музики, що стало центральним завданням державної політики у сфері культури. Зміцнення національної самосвідомості через культуру стало пріоритетом як державних інституцій, так і громадянського суспільства, яке активно долучалося до культурних ініціатив (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Паралельно з процесом національного відродження, глобалізаційні процеси також впливали на розвиток культури в Україні, що призвело до формування нових напрямків у мистецтві та літературі. Зокрема, кінематограф став одним із важливих напрямів культурної експансії на міжнародну арену. Фільми, такі як «Поводир» (2014) Олеся Саніна та «Кіборги» (2017) Ахтема Сейтаблаєва, не

тільки отримали визнання на міжнародних кінофестивалях, але й стали символами національної самосвідомості, підкреслюючи важливість осмислення історичних подій і героїв через кіномистецтво. Такі твори створюють образи, які актуалізують патріотичні ідеї та зміцнюють національну ідентичність (Бердій Т.) [2]; (Касьянов Г.) [9].

Не менш значущим напрямом у сучасному культурному житті України є розвиток музичної сцени, яка зазнала значної трансформації після здобуття незалежності. Нові музичні жанри, зокрема етно-рок та електронна музика, набули популярності серед молоді, а традиційна українська музика продовжує знаходити своє місце в сучасному контексті завдяки інтерпретаціям таких гуртів, як «ДахаБраха» та «Онука». Вдале поєднання традиційного українського фольклору з сучасними музичними стилями дозволяє не тільки зберегти національну музичну спадщину, але й зробити її актуальною для молодого покоління та представити на міжнародній арені (Воропаєва Т.) [3].

Літературний процес у сучасній Україні також демонструє нові тенденції. З'являються нові імена, такі як Юрій Андрухович, Сергій Жадан та Оксана Забужко, які активно працюють не тільки в українському контексті, але й презентують українську літературу на міжнародному рівні. Їхні твори охоплюють широкий спектр тем – від рефлексій на історичні події до осмислення сучасних суспільних проблем, що робить їх важливими голосами в сучасній українській літературі (Козловець М.) [11].

Одночасно з розвитком сучасних форм мистецтва важливим напрямом є збереження культурної спадщини України. Реставрація історичних пам'яток, відновлення народних традицій, таких як писанкарство, вишивання, народні танці та пісні, стають ключовими складовими державної культурної політики. Багато музеїв та культурних центрів активно працюють над тим, щоб зберегти ці

традиції та передати їх наступним поколінням, забезпечуючи таким чином безперервність культурного розвитку (Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф.) [8].

Глобалізація, будучи невід'ємною частиною сучасного світу, відкриває перед українською культурою як нові можливості, так і виклики, що потребують глибокого осмислення та адаптації. З одного боку, глобалізаційні процеси сприяють інтеграції українських митців у світовий культурний простір, що дозволяє їм брати активну участь у міжнародних виставках, фестивалях і проектах, завдяки чому українська культура стає відомою та визнаною далеко за межами країни. Наприклад, такі українські митці, як Сергій Жадан та гурт «ДахаБраха», активно презентують свої роботи на міжнародних заходах, що сприяє формуванню позитивного іміджу України у світі (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Водночас, глобалізація несе низку викликів, пов'язаних із втратою національної самобутності та ризиками культурної уніфікації. Інтенсивний вплив англійської культури, яка домінує в сфері музики, кіно та технологій, змушує українську молодь дедалі частіше орієнтуватися на західні зразки культурного споживання. Це може призвести до зниження інтересу до власних національних традицій і спадщини, адже глобальні медіа та інформаційні технології просувають єдині стандарти споживання культурних продуктів (Бердїй Т.) [2]. Водночас, цей виклик для української культури стає можливістю для її інтеграції у світовий культурний простір шляхом адаптації та трансформації національних елементів відповідно до сучасних глобальних стандартів, зберігаючи водночас її унікальність.

Процес глобалізації також стимулює розвиток нових форм культурного самовираження. Українська культура демонструє свою адаптивність та здатність до відновлення через активну участь у міжнародних культурних ініціативах. Прикладом цього є численні

українські фестивалі народної творчості, такі як «Країна мрій», які стають своєрідним культурним майданчиком для поєднання традиційних національних мотивів із сучасними формами мистецтва (Касьянов Г.) [9]. Сучасне українське мистецтво, зокрема живопис, графіка, театр, активно звертається до народної тематики, трансформуючи її через призму новітніх естетичних ідей і технологій, що дозволяє зберігати культурну спадщину в умовах сучасних викликів.

Важливим аспектом глобалізації є також поширення української культури через нові медіа та інформаційні технології, які стали невід'ємною частиною сучасного культурного простору. Українські митці та культурні діячі використовують соціальні мережі та цифрові платформи для популяризації своїх робіт як в Україні, так і за її межами, що сприяє як збереженню національних цінностей, так і їх інтеграції у глобальні культурні процеси (Воропаєва Т.) [3]. Завдяки цьому українська культура не лише пристосовується до нових умов, але й активно впливає на світовий культурний контекст, знаходячи своє місце серед провідних культур світу.

Таким чином, глобалізація постає одночасно як можливість і виклик для української культури. З одного боку, вона сприяє інтеграції українських митців у світовий культурний простір, з іншого – підвищує ризик втрати національної самобутності. Втім, українська культура продовжує демонструвати здатність до адаптації та відродження, використовуючи новітні технології та культурні інструменти для збереження національних цінностей та ідентичності (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Війна на сході України, що розпочалася у 2014 році, стала потужним каталізатором змін у культурному житті країни, яке тепер відіграє важливу роль у процесах національної консолідації та спротиву зовнішній агресії. У цьому контексті культура почала

виконувати функції, які раніше були не настільки очевидними, а саме – стала інструментом політичного висловлювання, підвищення патріотизму та утвердження національної ідентичності. Українська музика, кінематограф та література не лише відображають події війни, але й формують світоглядні настанови суспільства, підтримуючи бойовий дух і єдність нації.

Кінофільми на тему війни на Донбасі, зокрема стрічка «Кіборги» (2017) Ахтема Сеїтаблаєва, здобули широку популярність не лише в Україні, але й на міжнародному рівні. Цей фільм став не тільки символом героїзму українських воїнів, а й інструментом міжнародного представлення української позиції щодо конфлікту. Подібні кінематографічні твори створюють глибокі образи, що звертаються до світової спільноти з метою привернути увагу до реальних подій, які відбуваються в Україні (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Не менш важливу роль відіграють музиканти, які активно підтримують патріотичні настрої в суспільстві, створюючи музичні твори, що виражають глибокі емоції, пов'язані з війною. Гурт «Океан Ельзи» та інші виконавці, такі як Тарас Чубай та гурт «Кому Вниз», у своїх творах не лише відображають трагічні події війни, але й передають надію на перемогу та відновлення країни. Музика в умовах війни стає одним із головних засобів комунікації, який здатен не лише піднімати бойовий дух на фронті, але й забезпечувати емоційну підтримку в тилу, сприяючи єднанню суспільства навколо спільних цінностей (Бердій Т.) [2].

Особливим елементом культурного життя України в умовах війни є волонтерські ініціативи, які також активно включаються в процеси культурної підтримки. Волонтери не обмежуються матеріальною допомогою військовим; вони займаються культурною роботою, організовуючи концерти, виставки, видаючи книги,

присвячені війні, які стають важливим засобом поширення інформації та підтримки морального духу як військових, так і цивільних, що постраждали від конфлікту. Волонтерський рух, у цьому випадку, стає не лише соціальним явищем, але й частиною культурного процесу, який допомагає долати психологічні та емоційні наслідки війни.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році призвело до ще більшої актуалізації ролі культури як потужного засобу опору та об'єднання українського народу перед обличчям агресії. Українська культура в умовах нової хвилі війни набула особливого значення, виступаючи не лише як спосіб збереження національної ідентичності, але й як інструмент міжнародного висловлення української позиції у світовому контексті. Після 2022 року культура почала ще активніше реагувати на виклики війни, відображаючи як горе та втрати, так і стійкість, надію та прагнення до перемоги (Бердій Т.) [2].

Музика, як і в попередні роки, продовжує відігравати важливу роль у підтримці морального духу населення. Багато українських виконавців, таких як «Океан Ельзи», Alyona Alyona та інші, випускають пісні, присвячені героїзму українських воїнів, стійкості народу та непохитності в боротьбі за свободу. Ці твори стають символами надії та згуртованості, їх виконують як на фронті, так і в тилу, що сприяє єднанню суспільства навколо спільних цінностей та мети (Касьянов Г.) [9].

Українські кінематографісти також активно реагують на поточні події, створюючи документальні фільми та художні картини, які розповідають про трагічні події війни. Фільми, як-от «Мирний-21» Ахтема Сеїтаблаєва, що вийшов у 2023 році, не лише намагаються висвітлити реалії бойових дій, але й показують героїзм та самопожертву українських військових. Вони слугують важливим інструментом не лише для внутрішнього осмислення війни, але й для

представлення України на міжнародній арені (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Окремим важливим елементом стало активне поширення культурних ініціатив серед волонтерських організацій, які, окрім матеріальної підтримки армії, займаються культурною діяльністю. Вони організують виставки, присвячені війні, публікують книги та збірки віршів, де висвітлюються реалії війни та переживання українців. Це сприяє психологічній підтримці військових та цивільних, допомагаючи подолати травми війни через мистецтво та спільний культурний досвід (Воропаєва Т.) [3].

У сучасних умовах українська культура продовжує активно розвиватися, попри численні виклики, з якими стикається держава як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Одним із найважливіших завдань для українських митців і культурних інституцій є збереження та підтримка національної ідентичності в умовах глобалізаційних процесів, що несуть як нові можливості для взаємодії зі світом, так і загрози уніфікації культурних зразків. Зокрема, українські художники, музиканти, кінематографісти та письменники дедалі активніше заявляють про себе на міжнародній арені, що дозволяє підвищити обізнаність про Україну та її унікальну культурну спадщину (Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф.) [8].

Для того щоб українська культура залишалася актуальною та конкурентоспроможною у світовому контексті, необхідно підтримувати не лише традиційні культурні форми, такі як народне мистецтво, музика та література, але й активно розвивати сучасні напрямки, які дозволяють українським митцям інтегруватися у глобальні культурні процеси. Наприклад, сучасні українські музичні гурти, такі як «ДахаБраха» та «Онука», вдало поєднують елементи національного фольклору з сучасними музичними тенденціями, що

дозволяє їм не лише зберігати національні культурні традиції, але й бути конкурентоспроможними на міжнародних музичних ринках (Воропаєва Т.) [3].

Розвиток культурної дипломатії також стає важливим аспектом української культурної політики. Україна поступово розширює свою присутність на міжнародних культурних форумах, фестивалях, виставках, що дає змогу представити українське мистецтво та культуру світовій спільноті. Участь у таких заходах зміцнює позиції України на глобальному рівні, забезпечуючи не лише культурну, але й політичну підтримку з боку міжнародних партнерів. Це особливо важливо в контексті сучасних геополітичних викликів, коли культурна дипломатія стає потужним інструментом боротьби за міжнародне визнання та підтримку (Бердій Т.) [2].

Окрім культурної дипломатії, важливим напрямом є розвиток освітніх програм, спрямованих на популяризацію української культури серед молоді як в Україні, так і за її межами. Це допомагає не лише зберегти культурну спадщину для майбутніх поколінь, але й інтегрувати українські культурні цінності у глобальні освітні процеси. Забезпечення фінансової підтримки культурних ініціатив та освітніх програм є одним із ключових факторів успішного розвитку національної культури, що дозволяє створювати умови для культурного обміну та розвитку творчого потенціалу молоді (Касьянов Г.) [9].

Отже, розвиток та формування української культури є складним і динамічним процесом, що відображає взаємодію між збереженням історичних традицій та активною реакцією на сучасні виклики глобалізації. Історичні події, соціальні трансформації та глобальні процеси суттєво вплинули на формування унікальної культурної ідентичності України, яка стає важливою складовою її сучасного розвитку. Відродження культурної спадщини, підтримка сучасних

митців і культурних ініціатив, а також участь у міжнародному культурному діалозі є ключовими елементами, що сприяють подальшому зміцненню української культури у світі.

1.2. Культурна спадщина України як засіб збереження історії

Культурна спадщина України є невід'ємною частиною національної ідентичності, що забезпечує зв'язок між минулим і майбутнім поколіннями та виступає фундаментом для збереження історії. У сучасних умовах збереження культурної спадщини України стає не лише питанням національної гордості, але й важливим аспектом забезпечення національної безпеки, особливо в умовах військових конфліктів та агресії. Зокрема, культурна спадщина відіграє значну роль у формуванні соціальної згуртованості, сприяє розвитку туристичного потенціалу та є важливим елементом дипломатичних зусиль України на міжнародній арені.

Одним із ключових аспектів збереження культурної спадщини є використання сучасних цифрових технологій, що дозволяють не лише забезпечити доступ до культурних об'єктів, але й захистити їх від руйнування під час військових дій. Наприклад, дослідження показують, що використання VR і AR є ефективними інструментами для популяризації та збереження об'єктів культурної спадщини. Ці технології дозволяють відвідувачам віртуально ознайомлюватися з культурними пам'ятками, навіть якщо фізичний доступ до них обмежений або вони були пошкоджені під час війни (Денисенко М.П., Догмачов В.М., Кабанов В.Г.) [35]. Це особливо актуально для українських об'єктів культури, які постраждали через російську агресію, як було підкреслено у нещодавніх дослідженнях (Грані, 2024).

Крім того, цифрові інструменти дозволяють створювати архіви культурної спадщини, які можуть бути використані для відновлення пам'яток після їхнього пошкодження. Наприклад, створення 3D-

моделей архітектурних об'єктів дозволяє зберегти інформацію про їхній вигляд до моменту руйнування та використовувати ці дані для реставраційних робіт (Горбик В.О., Денисенко Г.Г.) [5]. Такі ініціативи стають важливим елементом збереження історичної пам'яті, оскільки вони не лише зберігають культурні цінності для майбутніх поколінь, але й підкреслюють важливість національної спадщини в умовах глобальних змін.

Іншим важливим аспектом досліджень культурної спадщини є її нематеріальний складник. Нематеріальна культурна спадщина включає в себе традиції, звичаї, обряди та інші елементи національної ідентичності, які передаються з покоління в покоління. Дослідження підкреслюють, що саме нематеріальна спадщина є фундаментом для збереження культурної ідентичності народу. Зокрема, українська нематеріальна культурна спадщина включає багатий фольклор, що формує національний дух та самосвідомість (Нагорна Л., Федорова Л.Д.) [17; 28]. Важливість збереження нематеріальних елементів культури була підтверджена в нещодавніх дослідженнях, що акцентують на необхідності документування та популяризації цих елементів, зокрема через організацію фольклорних фестивалів, виставок та освітніх програм (Чорна Н.) [29].

Збереження нематеріальної культурної спадщини вимагає активної участі громадськості та держави, особливо в умовах глобалізації, коли відбувається швидка асиміляція культур і втрата унікальних традицій. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є впровадження програм для популяризації нематеріальної спадщини через використання сучасних медіа та цифрових платформ. Це дозволяє не лише зберігати культурні традиції, але й робити їх доступними для ширшої аудиторії, включно з молодим поколінням, яке все більше занурюється у цифровий світ (Плецан Х., Борисенко В.) [18].

Щодо правових аспектів збереження культурної спадщини, важливим є розробка та впровадження ефективного законодавства, яке б регулювало питання захисту як матеріальної, так і нематеріальної культурної спадщини. На сьогодні в Україні існує ряд законодавчих актів, спрямованих на охорону культурних пам'яток, однак, як показують дослідження, ці закони потребують вдосконалення для кращої адаптації до сучасних умов. Особливо це стосується охорони пам'яток у зонах конфліктів та проведення реставраційних робіт після їхнього пошкодження (Курило Т.В., Ангеловська О.С.) [13; 1]. Важливо також відзначити роль міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО, у процесі збереження культурної спадщини України. Міжнародні ініціативи допомагають забезпечити захист об'єктів світової спадщини на території України та сприяють міжнародному визнанню важливості української культурної спадщини (Ukraine UNESCO) [30].

Окрему увагу слід приділити туристичному потенціалу культурної спадщини, який відіграє важливу роль в економічному розвитку країни. Дослідження показують, що культурний туризм може стати важливим джерелом доходів для місцевих громад, особливо у регіонах, де збереглися численні історичні пам'ятки. Просування культурних об'єктів на міжнародному рівні та створення туристичних маршрутів, що охоплюють найвизначніші пам'ятки, дозволяють не лише популяризувати українську культуру, але й забезпечують економічну підтримку для їхнього збереження (Горбик В.О., Денисенко Г.Г.) [5].

Серед найбільш перспективних напрямів розвитку туристичного потенціалу культурної спадщини є створення інтерактивних музеїв, використання мультимедійних технологій та розвиток культурно-освітніх програм для туристів. Ці ініціативи дозволяють не лише залучити більше туристів, але й сприяють підвищенню рівня

обізнаності про українську історію та культуру на міжнародному рівні (Плецан Х.) [18].

Важливість збереження культурної спадщини також відображається у контексті національної безпеки. Культурна спадщина є важливим елементом національної ідентичності, і її знищення під час військових конфліктів може призвести до втрати частини національної історії. Це підтверджується багатьма випадками знищення культурних об'єктів в Україні під час російської агресії. Втрата таких пам'яток не лише завдає шкоди культурній спадщині, але й має серйозні психологічні наслідки для населення, оскільки руйнується зв'язок між поколіннями (Український культурний фонд) [27].

Для того щоб запобігти подібним втратам, необхідно розробити комплексні стратегії захисту культурних об'єктів у зонах конфліктів, що включають не лише фізичну охорону пам'яток, але й створення їхніх цифрових копій та архівів. Це дозволить забезпечити збереження інформації про культурні об'єкти навіть у випадку їхнього повного руйнування (Ukraine UNESCO) [30].

Таким чином, збереження культурної спадщини України є багатовимірним процесом, що вимагає взаємодії різних секторів суспільства, включно з державою, громадськістю та міжнародними організаціями. Використання сучасних цифрових технологій, удосконалення законодавчої бази та розвиток туристичного потенціалу культурних об'єктів є ключовими елементами стратегії збереження національної культурної спадщини. Ці зусилля сприяють не лише збереженню історії для майбутніх поколінь, але й підкреслюють важливість української культурної спадщини в умовах сучасних глобальних викликів.

1.3. Вплив культурної спадщини на розвиток українських регіонів

Культурна спадщина є важливим елементом розвитку будь-якої країни, особливо в умовах регіональної політики, коли національні та місцеві культурні ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні економічного зростання та соціальної стабільності. Україна, маючи багату історико-культурну спадщину, стоїть перед завданням не лише збереження цих цінностей, але й їх активного використання для стимулювання регіонального розвитку. Науковці підкреслюють, що культурна спадщина може стати важливим інструментом для економічного піднесення через розвиток туризму, залучення інвестицій, підтримку місцевих громад та інтеграцію України до світового культурного простору (Поливач К.А.) [19]; (Левицька Н.М.) [14].

Культурна спадщина сприяє зміцненню соціально-економічної стабільності регіонів, що є одним із головних напрямків сучасного розвитку. Збереження культурних об'єктів та їх використання в контексті туризму створюють передумови для економічного зростання. Туристи активно відвідують регіони з багатою культурною спадщиною, що, у свою чергу, сприяє створенню нових робочих місць, розвитку малого бізнесу та збільшенню бюджетних надходжень регіонів (Поливач К.А.) [19]; (Левицька Н.М.) [14]. Це підкреслює важливість включення культурної спадщини у соціально-економічні стратегії розвитку регіонів.

Окрім туризму, культурна спадщина є вагомим ресурсом для залучення інвестицій. Інвестори все частіше звертають увагу на культурний потенціал регіонів, адже він підвищує привабливість місцевих економік. Інвестиції у розвиток культурної інфраструктури можуть стимулювати економічне зростання, залучаючи як вітчизняних, так і іноземних інвесторів (Руденко Л.Г.) [23]. У цьому

контексті значущим прикладом є Львів, де культурна спадщина стала рушійною силою розвитку туристичної галузі. Внесення історичного центру Львова до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО підвищило його туристичну привабливість та сприяло залученню інвестицій у реставрацію пам'яток і розвиток туристичної інфраструктури. Це забезпечило створення тисяч нових робочих місць у сферах обслуговування, готельного бізнесу та екскурсійних послуг, що значно підвищило економічний потенціал міста (Поливач К.А., Левицька Н.М.) [19; 14].

Подібні процеси спостерігаються і в інших містах України, наприклад, в Одесі, де історична архітектура і культурний ландшафт активно сприяють розвитку туризму. Особливу роль у цьому відіграє організація міжнародних культурних подій, зокрема Одеський міжнародний кінофестиваль, який приваблює туристів і медіа з різних країн, сприяючи економічному розвитку регіону (Руденко Л.Г.) [23]. Такі заходи стимулюють не лише економічний прибуток, але й розвиток креативних індустрій, що впливає на соціально-економічну трансформацію регіону.

Культурна спадщина, крім економічного впливу, відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності та соціальної інтеграції громад. Вона сприяє збереженню національних традицій і об'єднанню різних етнічних та культурних груп у єдине суспільне ціле. Науковці підкреслюють, що в умовах глобалізації культурна спадщина набуває особливої важливості для збереження ідентичності націй та підтримки соціальної стабільності (Поливач К.А.) [19]; (Левицька Н.М.) [14]. Це актуально для України, яка має багатоетнічне населення та стикається з викликами у сфері соціальної інтеграції.

Культурна спадщина відіграє важливу роль у сприянні міжетнічному діалогу та підвищенні соціальної згуртованості.

Залучення культурних об'єктів для організації спільних заходів, таких як фестивалі або святкування, сприяє налагодженню зв'язків між різними групами населення, що є важливим фактором підтримки миру та стабільності в регіонах (Руденко Л.Г.) [23]. Такі заходи сприяють формуванню нових соціальних зв'язків, підсилюючи відчуття єдності та спільної мети серед громад.

Крім цього, культурна спадщина України має значний вплив на міжнародній арені, сприяючи розвитку транскордонних проектів і міжнародного співробітництва. Наприклад, Карпатський регіон є важливим центром етнографічного та екологічного туризму, що сприяє збереженню як культурної, так і природної спадщини. Міжнародні проекти, такі як транскордонні ініціативи, фінансуються з міжнародних джерел, зокрема з фондів Європейського Союзу, що дозволяє розвивати інфраструктуру та створювати нові робочі місця (Поливач К.А.) [19]. Це не тільки покращує економічну ситуацію в регіоні, але й стимулює культурний обмін, розширюючи культурний горизонт місцевого населення.

Прикладом успішної міжнародної ініціативи є проект «Збереження Карпатської культурної спадщини», у рамках якого проводяться фестивалі традиційної культури та інші заходи, спрямовані на підвищення обізнаності громад про важливість культурної спадщини. Ці заходи не тільки зміцнюють зв'язки між Україною та її сусідами, але й сприяють інтеграції України в європейський культурний простір, підсилюючи її міжнародний культурний статус (Левицька Н.М.) [14].

Незважаючи на значний потенціал культурної спадщини, Україна стикається з низкою проблем, пов'язаних із її збереженням та використанням. Левицька (2015) зазначає, що багато об'єктів перебувають у незадовільному стані через недостатнє фінансування, відсутність належної інфраструктури та недосконалу правову базу.

Більшість регіонів України не мають достатніх ресурсів для збереження культурних цінностей, що призводить до їх поступової руйнації.

Дослідники також наголошують на тому, що неефективна система управління культурною спадщиною є однією з основних причин її нерозумного використання. Культурні об'єкти часто експлуатуються без врахування їхньої історичної або культурної цінності, що призводить до втрати важливих елементів національної спадщини (Руденко Л.Г.) [23]. Це вказує на необхідність розробки нових підходів до управління, які б забезпечували як збереження, так і ефективне використання культурних об'єктів у контексті регіонального розвитку.

Залучення приватних інвесторів і місцевих громад до процесу збереження культурної спадщини може стати важливим кроком до забезпечення стійкого фінансування та належного контролю за станом об'єктів (Поливач К.А.) [19]. Проте значна частина об'єктів, таких як замки та палаци у Західній Україні, перебувають у критичному стані, що ускладнює можливості для залучення інвесторів і туристів, погіршуючи економічний ефект від культурної спадщини. Недостатнє фінансування та відсутність реставраційних робіт негативно впливають на розвиток культурного туризму, що є важливим напрямком для регіонального розвитку.

Ще однією важливою проблемою є недостатня популяризація культурної спадщини серед місцевого населення. Багато громад не усвідомлюють цінності своїх культурних об'єктів і не беруть активної участі у їх збереженні та розвитку. Це призводить до того, що частина об'єктів залишається поза увагою як місцевих, так і міжнародних туристів (Руденко Л.Г.) [23]. Для вирішення цієї проблеми важливо запроваджувати освітні програми та ініціативи, спрямовані на

підвищення обізнаності місцевих громад про значення культурної спадщини і її потенціал для регіонального розвитку.

Незважаючи на існуючі виклики, перспективи розвитку культурної спадщини в Україні залишаються значними. Важливим кроком у цьому напрямку є залучення приватного сектору та міжнародних організацій до процесу збереження культурних об'єктів. Успішні приклади співпраці державних установ і приватного бізнесу, як у Львівській та Закарпатській областях, демонструють високий потенціал для економічного зростання через реставрацію та подальше використання історичних об'єктів у туристичних цілях (Поливач К.А.) [19]. Таким чином, розвиток культурної спадщини може стати вагомим фактором як економічного, так і соціального прогресу в регіонах України.

Використання сучасних технологій для популяризації культурної спадщини є важливим доповненням до традиційних підходів до її збереження. Впровадження цифрових технологій, таких як віртуальні тури, інтерактивні карти та мобільні додатки, дозволяє туристам отримувати інформацію про історико-культурні об'єкти в реальному часі, що є ключовим аспектом модернізації галузі культурного туризму. У Києві та Львові ці ініціативи вже активно розвиваються, завдяки чому туристи можуть досліджувати історичні місця за допомогою мобільних додатків, отримуючи детальну інформацію про їхнє значення та історію (Руденко Л.Г.) [23].

Цифровізація культурної спадщини не тільки підвищує обізнаність про історичні цінності серед населення, але й залучає нові аудиторії, особливо молодь, яка активно використовує сучасні технології. Це сприяє популяризації культурної спадщини серед широких верств населення, а також стимулює її збереження через підвищення рівня поінформованості про важливість цього процесу.

Останнім часом в Україні спостерігається активний розвиток ініціатив, спрямованих на використання культурної спадщини для стимулювання регіонального розвитку. У багатьох регіонах реалізуються програми, що передбачають розвиток культурного туризму, реконструкцію історичних пам'яток і залучення місцевих громад до управління культурною спадщиною (Руденко Л.Г.) [23]. Важливим аспектом таких програм є проведення заходів, що популяризують культурні об'єкти серед місцевого населення, сприяючи підвищенню їхньої обізнаності про значення спадщини та необхідність її збереження.

Багато регіонів починають активно використовувати культурні об'єкти для проведення міжнародних фестивалів та заходів, що підвищує туристичну привабливість і сприяє залученню інвестицій (Левицька Н.М.) [14]. Крім того, перспективним напрямком є створення тематичних маршрутів, які об'єднують кілька об'єктів культурної спадщини в одному регіоні. Це дозволяє розвивати нові форми туризму, такі як екологічний або культурно-пізнавальний туризм, що може стати важливим чинником розвитку місцевої економіки (Поливач К.А.) [19].

Таким чином, культурна спадщина відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку регіонів України. Її збереження та ефективне використання можуть стати ключовими чинниками для стимулювання економічного зростання, розвитку туризму, залучення інвестицій та підтримки соціальної інтеграції. Однак для досягнення цих цілей необхідно подолати ряд проблем, пов'язаних із недостатнім фінансуванням, відсутністю належної правової бази та неефективною системою управління культурною спадщиною. Важливим є також розвиток нових ініціатив, що спрямовані на інтеграцію культурної спадщини у стратегії регіонального розвитку та залучення місцевих громад до її збереження. Залучення культурної спадщини до стратегії

регіонального розвитку є не тільки питанням збереження історичних цінностей, але й вагомим економічним ресурсом, здатним стимулювати стійкий розвиток регіонів України у довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК НОВИЙ ВЕКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

2.1. Цифрові технології та їх вплив на культуру

Цифрові технології значною мірою трансформували культуру, змінивши способи її творення, збереження та поширення. Сьогодні ми можемо спостерігати як позитивні, так і негативні наслідки цих змін. Завдяки технологіям культурний доступ розширився, але водночас виникли нові виклики, пов'язані з етикою, соціальною нерівністю та загрозою втрати культурної різноманітності.

Однією з ключових змін, які цифрові технології привнесли в культуру, є спрощення доступу до культурних ресурсів. Наприклад, віртуальні тури музеями дозволяють будь-кому з інтернет-доступом переглядати колекції світових музеїв, що раніше було неможливо без особистого відвідування цих закладів. VR та AR стали інструментами, які дозволяють користувачам занурюватися в історію, архітектуру чи мистецтво в інтерактивний спосіб (Sharma C.) [51]. Одним із прикладів таких технологій є проект Google Arts & Culture, який надає можливість здійснювати віртуальні тури найвідомішими музеями світу, такими як Лувр та Британський музей (Drotner K., Schröder K.) [40].

Інший важливий приклад використання цифрових технологій у культурі можна побачити в розвитку мультимедійного мистецтва. Сучасні художники використовують 3D-технології, віртуальну реальність та інтерактивні інсталяції, щоб створювати нові форми мистецтва. Наприклад, віртуальні виставки з використанням VR дозволяють глядачам взаємодіяти з мистецтвом у тривимірному середовищі, а в деяких випадках навіть змінювати або впливати на твори мистецтва (Bolter J.D., Grusin R.) [33]. Прикладом є експериментальні виставки в музеї Тейт у Лондоні, де глядачі можуть

взаємодіяти з цифровими творами через сенсорні екрани та VR-окуляри (Bishop C.) [32].

Однак, незважаючи на переваги цифрових технологій, виникають і певні проблеми. Однією з таких проблем є зростаюча цифрова нерівність. Хоча доступ до культурних ресурсів розширився завдяки інтернету, існує ризик, що технології можуть посилити соціальну ізоляцію та створити нові форми залежності. Наприклад, віртуальні простори, такі як метавсесвіти, що є платформами для соціальних взаємодій у цифровому середовищі, можуть викликати питання щодо збереження культурної ідентичності та різноманітності (Turkle S.) [52]. Водночас, такі платформи, як Facebook і Instagram, формують нову «цифрову культуру», де особиста інформація та культурні взаємодії стандартизовані та підпорядковані комерційним інтересам великих корпорацій (Couldry N., Mejiias U.A.) [37].

Загалом, вплив цифрових технологій на культуру є двозначним. З одного боку, вони дозволяють більшому числу людей брати участь у культурних процесах, сприяють демократизації доступу до мистецтва та культурних ресурсів. З іншого боку, технології можуть сприяти стандартизації культурних продуктів і загрожувати культурній різноманітності. У своїх роботах автори, такі як Henry Jenkins (2006), вказують на те, що цифрові платформи мають потенціал для культурного вираження, але водночас піддають користувачів ризику культурної гомогенізації (Jenkins H.) [43].

Важливим аспектом цифрових технологій у культурі є також питання етики. З масовим впровадженням технологій збору і обробки даних виникає питання конфіденційності та захисту персональних даних. Сучасні соціальні медіа збирають величезну кількість даних про користувачів, що може бути використане не тільки для персоналізації досвіду, але й для маніпуляцій або порушення конфіденційності (Zuboff S.) [56]. Таким чином, необхідно розробляти

нові етичні стандарти, які враховували б інтереси як користувачів, так і культурних інституцій.

Крім того, цифрові технології змінюють спосіб функціонування соціальних рухів і культурних змін. Наприклад, цифрові платформи стали важливим інструментом для організації масових протестів і соціальних рухів, таких як Арабська весна або Black Lives Matter. Соціальні медіа дозволяють мобілізувати мільйони людей по всьому світу для участі в акціях протесту або культурних кампаніях, які мають на меті змінити суспільні норми та культурні цінності (Castells M.) [36]. Однак важливо зазначити, що ті ж самі технології можуть використовуватися і для репресій або обмеження свобод, коли уряди або корпорації застосовують цифрові технології для контролю або цензури інформації (Morozov E.) [49].

Висновки щодо впливу цифрових технологій на культуру залишаються неоднозначними. З одного боку, вони сприяють розвитку нових форм мистецтва, демократизації доступу до культурних ресурсів та змін у соціальних рухах. З іншого боку, цифрові технології можуть посилювати соціальну нерівність, ставати інструментом для маніпуляцій або призводити до втрати культурної різноманітності. Важливо, щоб дослідники й надалі вивчали це питання, звертаючи увагу як на можливості, так і на виклики, які створюють цифрові технології для культури.

2.2. Використання технологій задля збереження культурної спадщини

Збереження культурної спадщини у сучасному світі є одним із ключових завдань для підтримання національної ідентичності, збагачення культурного розмаїття та сприяння соціально-економічному розвитку. Сучасні технології, зокрема цифрові інновації, відіграють важливу роль у цьому процесі, надаючи нові

можливості для дослідження, документування, реставрації та популяризації культурних цінностей. У цій статті розглядаються основні напрямки використання технологій у сфері збереження культурної спадщини на прикладі VR та AR, 3D, фотограмметрії та баз даних.

Одним із найбільш значущих застосувань сучасних технологій у сфері культурної спадщини є використання віртуальної та доповненої реальності. Ці технології дозволяють створювати цифрові копії історичних об'єктів, що особливо важливо в умовах, коли реальні пам'ятки можуть бути зруйновані або пошкоджені, наприклад, внаслідок військових дій. Поливач К.А. у своїй монографії підкреслює, що культурна спадщина може слугувати важливим чинником соціально-економічного розвитку регіонів через картографічні та освітні проекти, що використовують цифрові технології (Поливач К.А.) [19].

Доповнена реальність, у свою чергу, надає можливість віртуально реконструювати зруйновані пам'ятки архітектури. Левицька Н.М. аналізує стан збереження культурної спадщини України та наголошує на важливості її інтеграції в світовий культурний простір для підтримки національної ідентичності та розвитку туризму (Левицька Н.М.) [14]. Вона відзначає, що цифровізація культурних об'єктів допомагає зберігати їх для майбутніх поколінь і робить доступними для міжнародної аудиторії.

3D також стає важливим інструментом у процесі збереження культурної спадщини. Використання 3D дозволяє автоматизувати аналіз великих масивів даних про культурні об'єкти, що особливо корисно при вивченні архівів, реставрації пошкоджених артефактів або розпізнаванні візуальних елементів, які є ключовими для відновлення первісного вигляду об'єктів. Наприклад, дослідження показали, що 3D може використовуватися для автоматичного

відтворення втрачених частин картин або скульптур на основі їхніх цифрових копій (Крестьянполь Л.) [12]. Це значно прискорює процес реставрації та зменшує витрати на такі роботи.

Крім того, ІІ може бути використаний для створення інтелектуальних баз даних, які зберігають та систематизують інформацію про культурні об'єкти. Такі бази даних дозволяють дослідникам з різних країн об'єднувати свої зусилля для вивчення культурної спадщини та обміну інформацією, що сприяє глобалізації знань і розвитку міжнародного наукового співробітництва (Тарангул Л.М., Чернікова І.В., Дрогомирецька Л.Р.) [26].

Одним із найбільш інноваційних підходів до збереження культурної спадщини є застосування фотограмметрії, яка дозволяє створювати високоточні тривимірні моделі археологічних пам'яток. Ця технологія використовується для документування археологічних розкопок та створення цифрових копій артефактів, що дозволяє зберігати їх у віртуальному просторі та проводити додаткові дослідження навіть після завершення розкопок (Горбул Т.О.) [6]. Фотограмметрія також сприяє збереженню архітектурних пам'яток, які перебувають під загрозою руйнування, дозволяючи зберегти їх для наукових досліджень та освітніх цілей.

Ця технологія має важливе значення для українських археологів, які працюють у зонах конфліктів або на територіях, що зазнали природних катастроф. Фотограмметрія дозволяє не тільки документувати об'єкти, але й використовувати їхні цифрові моделі для створення інтерактивних експозицій у музеях, що робить археологічні відкриття доступними для широкої аудиторії (Москвяк Я.) [16].

Одним із ключових напрямків у збереженні культурної спадщини є створення цифрових баз даних, які дозволяють зберігати інформацію про культурні об'єкти у структурованій формі. Такі бази

даних стають важливим інструментом для науковців, археологів, музейних працівників та освітян, оскільки вони забезпечують доступ до детальної інформації про кожен об'єкт, включаючи його історію, архітектурні особливості, стан збереження та методи реставрації (Поплавська М.В.) [20].

Дослідження показують, що цифрові бази даних можуть використовуватися для зберігання фотографій, креслень, тривимірних моделей та іншої інформації, яка дозволяє вченим і фахівцям детально вивчати об'єкти культурної спадщини без необхідності фізичного доступу до них (Малолітнева В., Гурова А.) [15]. Це особливо важливо в умовах, коли деякі об'єкти знаходяться у важкодоступних регіонах або зруйновані внаслідок бойових дій чи природних катастроф.

Окремим напрямком досліджень є вивчення правових аспектів збереження культурної спадщини в умовах військових конфліктів. Іванова та Пестретцова (2022) наголошують, що військові дії значно ускладнюють процес збереження культурних об'єктів, оскільки вони піддаються безпосередній загрозі руйнування або пограбування. У таких умовах цифровізація культурної спадщини стає необхідністю, оскільки дозволяє зберігати інформацію про об'єкти у цифровому форматі, що мінімізує ризик втрати важливих історичних даних.

Дослідники зазначають, що міжнародне співтовариство, включаючи ЮНЕСКО, активно працює над розробкою механізмів захисту культурних об'єктів під час конфліктів. Проте важливим аспектом залишається впровадження цифрових технологій для документування культурної спадщини, що забезпечує її збереження навіть у випадку фізичного руйнування об'єктів (Поливач К.А.) [19].

Музеї є важливими осередками збереження культурної спадщини, і впровадження цифрових технологій відіграє вирішальну роль у їхній роботі. Липак (2020) описує, як VR та AR технології

використовуються у музейній практиці для створення віртуальних виставок, що дозволяє відвідувачам взаємодіяти з експонатами в новий спосіб. Такі виставки не лише покращують доступність до культурних об'єктів, але й дозволяють зберегти їхній фізичний стан, оскільки мінімізують необхідність контакту з ними (Липак В.) [23].

Віртуальні виставки та інтерактивні експозиції сприяють залученню широкої аудиторії, включаючи людей, які через географічні або фізичні обмеження не мають можливості відвідати музеї особисто (Липак В.) [23]. Додатково, цифрові технології дають змогу музеям інтегрувати історичні реконструкції, що дозволяє створювати реалістичні симуляції минулих епох та реконструювати зруйновані пам'ятки у віртуальному просторі.

Завдяки цифровим інструментам відвідувачі можуть детально ознайомитися з культурними об'єктами, що зберігаються у музеях, навіть на значній відстані від них. Такі технології стали особливо актуальними під час пандемії COVID-19, коли музеї вимушено закрили свої двері для відвідувачів. У відповідь на це багато музеїв розробили віртуальні тури, що дозволили відвідувачам із різних куточків світу продовжувати взаємодіяти з культурною спадщиною в режимі онлайн (Липак В.) [23].

Одним із ключових завдань у сфері збереження культурної спадщини є її популяризація серед широкої громадськості, особливо серед молоді, для якої цифрові технології є важливим засобом комунікації. Застосування AR та VR технологій у поєднанні з інтерактивними мобільними додатками створює нові можливості для залучення аудиторії до вивчення історії та культури. Це особливо важливо в умовах глобалізації, коли традиційні форми взаємодії з культурними об'єктами поступаються місцем інтерактивним цифровим форматам (Левицька Н.М.) [14].

Наприклад, завдяки AR технологіям туристи можуть використовувати мобільні додатки для перегляду інформації про історичні місця під час їхнього відвідування. Це дозволяє користувачам отримати детальнішу інформацію про культурні об'єкти у реальному часі, переглядаючи віртуальні реконструкції зруйнованих або відреставрованих пам'яток на екранах своїх смартфонів. Такий підхід значно підвищує рівень зацікавленості відвідувачів та сприяє популяризації культурної спадщини (Руденко Л.Г.) [22].

Використання сучасних технологій у сфері збереження культурної спадщини стає невід'ємною частиною наукових і практичних досліджень, оскільки вони не лише забезпечують ефективне документування та збереження культурних об'єктів, але й відкривають нові можливості для їхньої популяризації серед широких верств населення. Технології віртуальної та доповненої реальності дозволяють створювати інтерактивні середовища для вивчення та збереження мистецтва, що сприяє розвитку музейної практики та підвищенню зацікавленості у культурі серед молодого покоління.

Додатково, застосування штучного інтелекту, фотограмметрії та цифрових баз даних робить можливим більш ефективно управління культурною спадщиною та її дослідження, зокрема у складних умовах, таких як військові конфлікти або природні катастрофи. Це дозволяє не лише зберегти важливі культурні об'єкти для майбутніх поколінь, але й розширити можливості для міжнародної наукової співпраці у сфері дослідження та популяризації культурних цінностей.

Таким чином, розвиток сучасних технологій у сфері збереження культурної спадщини не тільки відкриває нові можливості для наукових досліджень і популяризації культурних об'єктів, але й забезпечує їхню довготривалу збереженість у мінливих умовах сучасного світу.

2.3. Проблеми та перспективи цифрових трансформацій

У сучасному світі цифрові трансформації виступають ключовим фактором, що суттєво змінює не лише бізнес-моделі, а й загальний спосіб життя суспільства, підвищуючи ефективність, зменшуючи витрати та полегшуючи доступ до інформації. У цьому контексті важливо не лише оцінити переваги цифрових технологій, а й визначити численні виклики, з якими стикаються організації при їх впровадженні. Згідно з дослідженнями, цифрові технології можуть істотно змінювати не лише організаційні процеси, але й соціальні та економічні структури (Котарба І.) [55]; (Лі Ф.) [45].

Однією з найзначніших проблем, що виникають у процесі цифровізації, є відсутність чіткої стратегії, яка б охоплювала всі аспекти організації. Дослідження показують, що багато компаній не мають належної цифрової стратегії, що призводить до нерегульованого впровадження технологій та низької ефективності їх використання (Галетта Д.) [34]. Як зазначає Хесс і співавтори (2016), організації повинні розробити стратегії цифрової трансформації, які б включали різні аспекти, такі як управління знаннями, впровадження нових технологій та зміну корпоративної культури (Хесс Т.) [41].

Однією з основних причин, чому багато компаній не можуть реалізувати свої цифрові стратегії, є відсутність належного фінансування для впровадження нових технологій. Дослідження вказують на те, що підприємства стикаються з численними фінансовими бар'єрами, які можуть суттєво обмежити їх здатність інвестувати в інновації (Калвіно В.) [38]. Ці бар'єри можуть включати недостатнє фінансування для досліджень і розробок, високі витрати на впровадження нових технологій, а також невизначеність щодо повернення інвестицій у цифрові рішення (Куніця І.) [39].

Крім фінансових бар'єрів, важливо враховувати й регуляторні перешкоди, які можуть істотно ускладнити процес цифровізації.

Регуляторні норми, які не відповідають сучасним технологічним реаліям, можуть створювати додаткові труднощі для підприємств, які намагаються впровадити інновації (Куніця І.) [39]; (Котарба І.) [55]. Наприклад, деякі країни мають застарілі закони, що ускладнюють використання нових цифрових платформ і послуг, що, в свою чергу, впливає на конкурентоспроможність підприємств на міжнародному рівні (Денисенко М.П.) [28].

Крім того, відсутність необхідних знань і навичок у співробітників також становить значну перешкоду для цифрових трансформацій. Як зазначає Джексон Н. (2019), недостатня підготовка кадрів може призвести до того, що працівники не зможуть ефективно використовувати нові технології, що, в свою чергу, знижує загальну продуктивність і якість обслуговування клієнтів (Джексон Н.) [42]. Успішне впровадження цифрових технологій вимагає не лише технічних знань, а й здатності адаптуватися до нових умов і практик (Лі Ф. та ін.) [45].

Важливо також розглянути питання безпеки даних, яке стає все більш актуальним у контексті цифрових трансформацій. В умовах зростаючого обсягу даних, які обробляються підприємствами, зростає і ризик їх витоку або неправомірного використання. Це, в свою чергу, може призвести до значних фінансових витрат і шкоди репутації компанії (Якуб М.З.) [54]. Дослідження показують, що організації повинні не лише впроваджувати нові технології, але й розробляти стратегії управління ризиками, пов'язаними з кібербезпекою, для того, щоб захистити свої дані та дані своїх клієнтів (Калвіно В.) [38].

Не дивлячись на численні виклики, цифрові трансформації також відкривають великі можливості для бізнесу. Перш за все, вони сприяють покращенню ефективності бізнес-процесів, знижуючи витрати та час, необхідний для виконання певних завдань. Використання новітніх технологій, таких як штучний інтелект і

аналітика великих даних, дозволяє підприємствам оптимізувати свої операції, що може привести до значних фінансових вигод (Котарба І.) [55]; (Лі Ф.) [45].

Також важливо відзначити, що цифрові трансформації сприяють розвитку нових бізнес-моделей, які можуть бути більш гнучкими та адаптивними до змінюваних умов ринку. Це дозволяє компаніям швидше реагувати на запити споживачів і адаптувати свої продукти та послуги відповідно до нових трендів (Якуб М.З.) [54]. В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції, такі адаптивні бізнес-моделі стають необхідними для виживання компаній на ринку.

Крім того, цифровізація відкриває нові можливості для залучення та утримання клієнтів. Завдяки використанню цифрових платформ, компанії можуть забезпечити більш персоналізовані послуги, що відповідають індивідуальним потребам споживачів. Це, в свою чергу, підвищує рівень задоволеності клієнтів і, як наслідок, їхню лояльність (Галетта Д.) [34].

Не менш важливою є роль цифрових трансформацій у розвитку соціальної відповідальності підприємств. Завдяки впровадженню нових технологій, компанії можуть більш ефективно відстежувати та оцінювати вплив своєї діяльності на навколишнє середовище, що дозволяє їм більш відповідально ставитися до питань сталого розвитку (Куніця І.) [39]. Цифровізація може стати потужним інструментом для просування ініціатив у сфері екології та соціальної справедливості.

Таким чином, цифрові трансформації відкривають широкі можливості для розвитку бізнесу, водночас ставлячи перед ним численні виклики. Для успішної реалізації стратегій цифровізації, підприємствам необхідно не лише інвестувати в новітні технології, але й адаптувати свою корпоративну культуру, забезпечити належну підготовку кадрів та впроваджувати ефективні стратегії управління

ризиками. У цьому контексті важливо також враховувати вплив зовнішніх факторів, таких як регуляторні норми та економічна ситуація, які можуть суттєво вплинути на процес цифровізації (Денисенко М.П.) [28]; (Якуб М.З.) [54].

В цілому, цифрові трансформації є складним, але необхідним процесом, який вимагає стратегічного підходу та комплексного управління. Лише завдяки усвідомленню всіх викликів і можливостей, пов'язаних із цим процесом, підприємства зможуть успішно впроваджувати нові технології, підвищувати свою конкурентоспроможність та адаптуватися до швидко змінюваного середовища. Це, безумовно, вимагатиме зусиль з боку всіх учасників процесу, включаючи керівництво, працівників та стейкхолдерів, для досягнення спільної мети – успішної цифровізації в умовах сучасного світу.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

3.1. Аналіз міжнародного досвіду в оцифруванні культурної спадщини

Оцифрування культури стало ключовим напрямом у сучасних дослідженнях, оскільки технологічний прогрес дозволяє не лише зберігати культурну спадщину, але й робити її доступною для ширшої аудиторії в глобальному масштабі. Аналіз міжнародного досвіду в цій сфері виявляє низку тенденцій, викликів та можливостей, які є актуальними для наукової спільноти та практиків.

По-перше, важливо відзначити роль цифрових технологій та даних у формуванні сучасного розуміння культурної спадщини. В роботі Pouloropoulos V. та Wallace M. (2022) досліджується вплив технологій на культуру в контексті змішаного середовища, де онлайн та офлайн реальності взаємодіють. Автори підкреслюють, що технології не лише змінюють способи збереження спадщини, але й впливають на наше сприйняття культурних цінностей (Pouloropoulos V., Wallace M.) [50].

Дослідження еволюції цифрової культурної спадщини демонструє необхідність міждисциплінарного підходу. Wang Y. та Li S. (2024) провели бібліометричний аналіз, який ідентифікує ключові тренди та «гарячі точки» в цій галузі. Вони акцентують увагу на важливості використання віртуальної та доповненої реальності для підвищення взаємодії користувачів з культурною спадщиною, а також на розвитку цифрових архівів та баз даних (Wang Y., Li S.) [53].

Фінансова стійкість оцифрування культурної спадщини є одним із головних викликів для культурних організацій. Borin E. та Donato F. (2023) досліджують, як міжнародна платформа Europeana сприяє зменшенню фінансових витрат на оцифрування та забезпечує стійкість таких проєктів. Автори аналізують модель управління

Europeana, яка дозволяє культурним установам співпрацювати та обмінюватися ресурсами, що сприяє більш ефективному використанню обмежених фінансових ресурсів (Borin E., Donato F.) [34].

Особливу увагу слід приділити оцифруванню нематеріальної культурної спадщини. Ma L. та Li J. (2023) пропонують педагогічну модель, яка сприяє інноваціям та підприємництву серед студентів нових медіа, зосереджуючись на збереженні традиційних практик Китаю. Вони підкреслюють, що оцифрування нематеріальної спадщини не лише зберігає культурні традиції, але й стимулює творчість та економічний розвиток (Ma L., Li J.) [48].

Теоретичні та практичні аспекти цифрової культурної спадщини детально розглянуті в роботах, що акцентують на використанні сучасних технологій, таких як 3D-сканування та доповнена реальність. Benardou A. та інші (2018) обговорюють, як ці технології можуть сприяти збереженню та доступу до культурної спадщини, забезпечуючи нові способи взаємодії користувачів з історичними об'єктами та подіями (Benardou A. та ін.) [31].

Контекст та цифрові підходи до охорони нематеріальної культурної спадщини є критично важливими для розуміння динамічного характеру таких елементів культури. Wang Z. та Liu S. (2023) підкреслюють необхідність розробки стандартів оцифрування, які б враховували специфіку нематеріальної спадщини та забезпечували її автентичне відтворення в цифровому середовищі (Wang Z., Liu S.) [54].

Сталий менеджмент міжнародних партнерств у сфері оцифрування культурної спадщини також вимагає особливої уваги. Borin E. та Rossato L. (2023) аналізують два кейси з Бразилії, де міжнародне співробітництво сприяло успішному оцифруванню культурних об'єктів. Вони наголошують на важливості стійкості

таких проектів та необхідності врахування соціальних, економічних та екологічних факторів (Borin E., Rossato L.) [35].

Загалом, фінансова стійкість залишається однією з головних проблем для культурних організацій, які прагнуть оцифрувати свою спадщину. В дослідженнях Liew C. L. (2014) та інших авторів аналізуються можливі моделі управління, які можуть допомогти подолати ці виклики. Вони пропонують підходи, що включають співпрацю з приватним сектором, залучення громад та використання інноваційних технологій для зниження витрат та підвищення ефективності процесів оцифрування (Liew C. L.) [47].

Отже, міжнародний досвід в оцифруванні культури показує, що успішна реалізація таких проектів вимагає комплексного підходу, який включає технологічні інновації, фінансове планування, міждисциплінарну співпрацю та врахування культурних особливостей. Це підтверджується різними дослідженнями, які демонструють важливість адаптації до місцевого контексту та залучення широкого кола зацікавлених сторін.

Сучасні технології відкривають нові можливості для збереження та популяризації культурної спадщини. Використання віртуальної та доповненої реальності, 3D-моделювання та інших цифрових інструментів дозволяє не лише зберігати об'єкти культури, але й робити їх більш доступними та привабливими для сучасної аудиторії. Це особливо важливо в контексті глобалізації та швидкого розвитку інформаційних технологій, які змінюють способи сприйняття та передачі культурних цінностей.

Однак, слід також враховувати виклики, пов'язані з оцифруванням культури. Це стосується питань авторського права, автентичності, збереження конфіденційності та етичних аспектів. Тому важливо розробляти політики та стандарти, які б регулювали ці

аспекти та забезпечували відповідальне використання цифрових технологій у сфері культури.

Підсумовуючи, аналіз міжнародного досвіду в оцифруванні культури свідчить про необхідність комплексного та відповідального підходу до цього процесу. Співпраця між культурними установами, науковцями, технологічними компаніями та громадськістю є ключовим фактором успіху. Лише таким чином можна забезпечити збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь та її інтеграцію в сучасний цифровий світ.

3.2. Розробка проєкту, спрямованого на збереження культурної спадщини шляхом цифровізації

Назва проєкту: онлайн-фестиваль «Цифрова Спадщина України»

Мета проєкту: збереження та популяризація української культурної спадщини шляхом цифровізації та активного залучення громадськості через інтерактивні онлайн-заходи.

Проєкт передбачає проведення тижневого онлайн-фестивалю, присвяченого українській культурній спадщині. Фестиваль включатиме серію віртуальних подій, серед яких виставки, конкурси, майстер-класи та дискусії. Головною метою є збереження та популяризація національної культури шляхом цифровізації та активного залучення громадськості.

Однією з ключових частин фестивалю стануть фото та відео конкурси. У фото-конкурсі «Моя культурна спадщина» учасники зможуть надсилати фотографії історичних пам'яток, традиційних ремесел або культурних заходів свого регіону. Відео-конкурс «Жива історія» запрошує створювати короткі відео з розповідями про місцеві легенди, традиції або цікаві історичні факти. Ці конкурси сприятимуть

активній участі громадян та створенню цифрового архіву культурних надбань.

Віртуальні виставки дозволять відвідувачам ознайомитися з оцифрованими експозиціями музеїв та галерей. Також будуть доступні онлайн-тури історичними місцями за допомогою 3D-технологій, що надасть можливість зануритися в атмосферу культурних об'єктів незалежно від географічного розташування.

Майстер-класи та вебінари стануть чудовою нагодою для всіх охочих навчитися традиційним українським ремеслам, таким як вишивка, гончарство чи писанкарство. Лекції від експертів з культурології та історії мистецтва розширять знання учасників про національну культуру та її значення.

Інтерактивні заходи, зокрема онлайн-квест «Скарби України», запропонують віртуальну гру з пошуку культурних артефактів. Дискусійні панелі обговорюватимуть актуальні питання збереження культурної спадщини, залучаючи експертів та громадськість до конструктивного діалогу.

Для реалізації проєкту передбачено партнерство з музеями, культурними центрами та університетами. Залучення відомих діячів культури та мистецтва сприятиме підвищенню інтересу до фестивалю та його подій.

Переможці конкурсів отримають призи та дипломи, а кращі роботи будуть опубліковані на офіційному сайті та в соціальних мережах. Це стимулюватиме учасників до активної участі та сприятиме поширенню інформації про фестиваль.

Просування проєкту здійснюватиметься через активну кампанію в соціальних мережах, таких як Facebook, Instagram та YouTube. Використання хештегів #ЦифроваСпадщинаУкраїни та #ОнлайнФестиваль допоможе об'єднати контент та залучити ширшу

аудиторію. Також планується розсилка прес-релізів до засобів масової інформації для привернення уваги громадськості.

Технічна реалізація проєкту включає розробку зручної онлайн-платформи для проведення фестивалю, яка забезпечить технічну підтримку учасників та відвідувачів. Це дозволить ефективно організувати всі заходи та забезпечити комфортний досвід для користувачів.

Для оцінювання конкурсних робіт буде сформовано журі з експертів у галузі культури та мистецтва. Після завершення фестивалю планується опитування учасників для отримання зворотного зв'язку та покращення майбутніх заходів.

Рисунок 3.1. План-схема реалізації проєкту «Цифрова Спадщина України»

Рисунок 3.2. Схема взаємодії учасників з платформою

Рисунок 3.3. Схема маркетингової кампанії

Очікуваними результатами проєкту є збереження культурної спадщини через створення цифрового архіву фото та відео матеріалів. Популяризація культури сприятиме підвищенню інтересу до української культурної спадщини серед молоді та широкої аудиторії. Проєкт також сприятиме громадській взаємодії, залучаючи спільноту до активної участі в культурних проєктах. Освітній компонент надасть можливість навчитися новому через майстер-класи та лекції, сприяючи особистісному розвитку учасників.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було виконано завдання, поставлені на початку дослідження, що дозволило сформулювати низку важливих висновків. Огляд наукових підходів до збереження культурної спадщини у контексті сучасних викликів показав, що цифрові технології відіграють вирішальну роль у цьому процесі. Вони не лише забезпечують збереження культурних об'єктів шляхом створення віртуальних копій, але й розширюють доступ до них для широкого загалу, що стає особливо актуальним у випадках фізичного руйнування або втрати пам'яток.

Аналіз сучасних цифрових технологій продемонстрував їхню ефективність у збереженні та популяризації культурних об'єктів. Використання VR, AR та ШІ дозволяє не тільки створювати цифрові копії пам'яток, але й надавати можливість інтерактивної взаємодії з ними. Ці засоби значно підвищують інтерес до культурної спадщини і сприяє кращому розумінню її значення для сучасного суспільства.

Дослідження міжнародного досвіду впровадження цифрових технологій показало, що багато країн активно використовують ці інструменти для збереження культурної спадщини. Віртуальні тури, 3D-моделювання та інтерактивні виставки стали важливою частиною зусиль із збереження та популяризації культурних об'єктів, дозволяючи значно розширити аудиторію та сприяючи розвитку міжнародної співпраці в цій сфері. Так, Україна має великий потенціал для інтеграції власної культурної спадщини у глобальний контекст, використовуючи новітні технології.

Перспективи розвитку цифрових технологій у сфері збереження культурної спадщини України значні й полягають у подальшому впровадженні таких інновацій, як штучний інтелект для автоматизації аналізу даних, фотограмметрія для створення високоточних

тривимірних моделей пам'яток, а також створення національних та міжнародних цифрових архівів. Ці заходи сприятимуть кращому збереженню культурних об'єктів, підвищенню доступності інформації про них та популяризації української культурної спадщини.

Підсумовуючи, власний проєкт, розроблений у межах дослідження, передбачає створення віртуальних копій пам'яток, інтерактивних карт та мобільних додатків для туристів, що дозволить не тільки зберегти культурні цінності, але й сприяти їх популяризації серед широкої аудиторії. Проєкт також сприятиме розвитку культурного туризму та збереженню спадщини для майбутніх поколінь. Отже, цифрові технології стають незамінним інструментом для збереження культурної спадщини, створюючи нові можливості для її захисту, популяризації та інтеграції у світовий культурний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ангеловська О. С. Культурні цінності, вивезення яких заборонено. Місце юридичних наук у формуванні правової культури сучасної людини: матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. Запоріжжя, 2020. С. 39–42.
2. Бердій Т. Формування національної ідентичності: український контекст. Гілея: науковий вісник. 2013. Вип. 72. С. 23–30.
3. Воропаєва Т. Ідентичність українського народу в контексті соціокультурних трансформацій: теоретико-методологічні засади дослідження. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Українознавство. 2010. Вип. 14. С. 11–14.
4. Гончаренко О.С. Роль міжнародних проєктів у збереженні культурної спадщини Карпатського регіону. Збірник наукових праць ЧНУ. 2017. Вип. 5. С. 77–82.
5. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні. Український історичний журнал. 2004. Вип. 2. С. 133–144.
6. Горбул Т.О. Діджиталізація культурної спадщини в Україні: аналіз особливостей в контексті розвитку цифрової культури. Культура і сучасність. 2023. DOI: 10.31392/cult.alm.2023.4.29. ISBN: 2786-7242.
7. Захарова М.М. Проблеми збереження культурної спадщини в умовах сучасної урбанізації. Географічний вісник. 2021. Вип. 4. С. 24–32.
8. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. URL: <https://ipriend.gov.ua> (дата звернення: 29.09.2024).

9. Касьянов Г. Україна 1991–2007. Очерки новейшей истории. Київ: Наш час, 2008.
10. Ковальчук А.В. Збереження та відновлення об'єктів культурної спадщини: сучасний стан та проблеми. Наукові записки Інституту культурології НАН України. 2018. Вип. 34. С. 115–125.
11. Козловець М.А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009.
12. Крестьянполь Л. Застосування блокчейн-технологій для збереження та поширення культурної спадщини через NFT. Інформаційні технології та суспільство. 2023. DOI: 10.32689/maup.it.2023.3.7.
13. Курило Т.В. Становлення і розвиток законодавства про охорону культурної спадщини в Україні: історико-правове дослідження: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2003. 18 с.
14. Левицька Н.М. Вплив історико-культурної спадщини на розвиток регіонів України. Регіональна політика: законодавче регулювання та практична реалізація: Збірник матеріалів першої міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Карт-Бланш, 2015. С. 269–272.
15. Малолітнева В., Гурова А. Правові засади використання аерофотозйомки для охорони об'єктів культурної спадщини в Україні. Юридичний вісник, 2022. DOI: 10.32837/yuv.v0i6.2266.
16. Москвяк Я. Діджиталізація як інструмент збереження нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні в умовах післявоєнного відновлення. Соціальні комунікації та інформаційний менеджмент, 2023. DOI: 10.31891/dsim-2023-4(3). ISSN: 2786-7870.
17. Нагорна Л. Історична пам'ять: теорії, дискурси, рефлексії. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. 324 с.

- 18.Плецан Х. Збереження і трансляція культурної спадщини української нації: регіональний підхід. Культурно-історична спадщина України: перспективи дослідження та традиції збереження. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, Черкаси – Канів, 2021. С. 117–121.
- 19.Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України: Монографія. Київ: Наукова думка, 2012.
- 20.Поплавська М.В. Феномен культурної спадщини та її місце в сучасних міжнародних відносинах. Культурологічні студії, 2022. DOI: 10.31866/2616-7948.10.2022.269650. ISSN: 2616-7948.
- 21.Репозитарій ОНУ імені І.І. Мечникова. Українська культура. URL: https://dspace.onu.edu.ua/bitstream/123456789/26971/1/Ukrainian_culture.pdf (дата звернення: 29.09.2024).
- 22.Руденко Л.Г. Методологія дослідження впливу культурної спадщини на соціально-економічний розвиток регіонів України. Вісник Національної академії наук України, 2012. Вип. 2. С. 45–52.
- 23.Руденко Л.Г. Оцінка диференціації регіонів України за рівнем забезпеченості об'єктами культурної спадщини. Харків: KDPU-NT, 2020.
- 24.Савчук І.В. Культурний туризм як фактор розвитку регіонів України. Економіка і регіон. 2020. Вип. 1. С. 39–45.
- 25.Семенюк Л.А. Використання цифрових технологій у популяризації культурної спадщини України. Інноваційні технології в освіті та науці. 2019. Вип. 3. С. 58–64.
- 26.Тарангул Л.М., Чернікова І.В., Дрогомирецька Л.Р. Збереження історико-культурної спадщини України як чинник національної ідентичності. Культура і сучасність. 2024. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.1.18. ISBN: 2786-7242.

27. Український культурний фонд. Грантова програма «Культурна спадщина». 2023. URL: <https://ucf.in.ua> (дата звернення: 29.09.2024).
28. Федорова Л.Д. До питання про дефініції термінів «пам'ятник», «пам'ятний знак», «меморіальна дошка» і «пам'ятне місце» та визнання таких об'єктів пам'ятками культурної спадщини (за матеріалами «Зводу пам'яток історії та культури України»). Пам'яткознавчі студії в Україні: проблеми, практики, перспективи розвитку. Збірник наукових праць. Київ, 2020. Вип. 1. С. 31–43.
29. Чорна Н. Культурна спадщина України: проблеми вивчення, збереження та використання. Збірник наукових праць. 2021. Вип. 36. С. 67–74.
30. ЮНЕСКО. Офіційний сайт. 2023. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/ua> (дата звернення: 29.09.2024).
31. Benardou A., Champion E., Dallas C., Hughes L. (Eds.). *Cultural Heritage Infrastructures in Digital Humanities*. Routledge, 2018.
32. Bishop C. *Artificial Hells: Participatory Art and the Politics of Spectatorship*. London: Verso, 2012.
33. Bolter J.D., & Grusin R. *Remediation: Understanding New Media*. Cambridge, MA: MIT Press, 1999.
34. Borin E., Donato F. Financial Sustainability of Digitizing Cultural Heritage: The International Platform Europeana. *Journal of Risk and Financial Management*. 2023. Vol. 16(10), Article 421.
35. Borin E., Rossato L. Sustainable Management of International Partnerships for Cultural Heritage Digitization in Brazil. *Sustainability*. 2023. Vol. 15(21), Article 15302.
36. Castells M. *Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age*. Cambridge: Polity Press, 2012.

37. Couldry N., & Mejias U.A. *The Costs of Connection: How Data Is Colonizing Human Life and Appropriating It for Capitalism*. Stanford: Stanford University Press, 2019.
38. Cui Y., & Pan H. *Digital Transformation of Trade: Problems and Prospects of Marketing Digitalization*. SpringerLink. 2015. DOI: 10.1007/s11628-015-0244-2.
39. Cunningham J.A., et al. *Digital Innovation and Entrepreneurship: A Review of Challenges in Competitive Markets*. SpringerOpen. 2015. DOI: 10.1186/s40854-015-0016-0.
40. Drotner K., & Schröder K.C. (Eds.). *Museum Communication and Social Media: The Connected Museum*. London: Routledge, 2013.
41. Hess T., Matt C., Benlian A., Wiesboeck F. *Digital Transformation and Strategic Management: A Systematic Review*. SpringerLink. 2016. DOI: 10.1007/s11628-016-0326-3.
42. Jackson N. *Higher Education in the Era of Digital Transformation: Challenges and Opportunities*. MDPI. 2019. DOI: 10.3390/su11082019.
43. Jenkins H. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: NYU Press, 2006.
44. Jin J., Ma L., Ye X. *The Impact of Digital Transformation on Business Models*. SpringerLink. 2020. DOI: 10.1007/s11628-020-00404-7.
45. Li F., Su F., Zhang W., Mao J.Y. *Digital Transformation: A Review, Synthesis, and Opportunities for Future Research*. SpringerLink. 2017. DOI: 10.1007/s11628-017-0030-1.
46. Lichtenthaler U. *Digitalization in Business Strategy: Implications for Competitive Advantage*. SpringerLink. 2020. DOI: 10.1007/s11628-020-00392-7.
47. Liew C.L. *Digital Cultural Heritage Practice in Museums*. *Museum Management and Curatorship*. 2014. Vol. 29(5). C. 461–479.

48. Ma L., Li J. Digitizing Intangible Cultural Heritage in China: A Pedagogical Model for Innovation and Entrepreneurship Among New Media Art Students. В кн.: International Conference on Digital Heritage. Springer, 2023. С. 123–130.
49. Morozov E. The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom. New York: PublicAffairs, 2011.
50. Pouloupoulos V., Wallace M. Digital Technologies and the Role of Data in Cultural Heritage: The Past, the Present, and the Future. Big Data and Cognitive Computing. 2022. Vol. 6(3). Стаття 73.
51. Sharma S. In the Meantime: Temporality and Cultural Politics. Durham, NC: Duke University Press, 2020.
52. Turkle S. Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other. New York: Basic Books, 2011.
53. Wang Y., Li S. The Evolution of Digital Cultural Heritage Research: Identifying Key Trends, Hotspots, and Challenges through Bibliometric Analysis. Sustainability. 2024. Vol. 16(16). Стаття 7125.
54. Wang Z., Liu S. Intangible Cultural Heritage: Context and Digital Approaches for Safeguarding Efforts. AMT Lab @ CMU, 2023.
55. Yaqub M.Z., Alsabban A. Industry 4.0-Enabled Digital Transformation: Prospects, Instruments, Challenges, and Implications for Business Strategies. MDPI. 2023. DOI: 10.3390/su15118553.
56. Zuboff S. The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. New York: PublicAffairs, 2019.